

**M. Fatih Andı, *Güneşe Tutulan Ayna*,
İstanbul: Hat Yayınevi, 2010, 9786058833647, 275 s.**

Bahar Avcı*

Modern Türk edebiyatı üzerine yaptığı araştırma ve incelemelerle tanınan M. Fatih Andı, bu minvalde yürüttüğü çalışmalarına 2010 yılında çıkardığı *Güneşe Tutulan Ayna* isimli eseriyle bir yenisini daha ekledi. Söz konusu eser yazarın daha önce muhtelif yerlerde yayımlanmış çalışmalarını ihtiva etmektedir. Şiir incelemelerine hasredilmiş bu çalışma, zengin bir şiir koleksiyonunu özgün bir yorumlayış ve derinlikli bir perspektifle karşımıza çıkarmaktadır. Şiirlerin aynasından his ve idrâk dünyasına vuran akisleri çok yönlü tahlillerle harmanlayan yazar, okuyucusunu “aynanın ötesine yolculuk” yapmaya davet etmektedir.

Her edebî metin, okuyucunun müktesebatı ve yorumlama mekanizmasının işlevselliği nisbetinde boyutlanır ve çoğalır. Bu çoğalış edebî türler içinde şiir söz konusu olduğunda daha zengin açılımlara imkân verir. *Güneşe Tutulan Ayna* içerisinde yer alan şiir incelemelerine bu açıdan baktığımızda yazarın şiirlere olan nüfûzunun okuyucuya önemli kapılar araladığını düşünmekteyiz.

Yazarın ifadesiyle “şiir ‘Güzellik güneşi’nin ‘söz iklimi’ne aksedişidir.” Buna dayanarak her şiirin bünyesinde güzelliğin aksini gizlediğini ve bu aksi keşfetmeye aday okuyucusuyla konuşmak istediğini söyleyebiliriz. M. Fatih Andı *Güneşe Tutulan Ayna* isimli eseriyle böylesi bir gizlin peşine düşmüştür. Valery’nin ifadesiyle “dil içinde ayrı bir dil olan şiir”leri esaslı bir değerlendirmeye tâbi tutmuştur.

Eserdeki yazılar yazarın iki farklı cephesine ışık tutmaktadır. Birinci cephesi titiz incelemeler sonunda sağlam hükümler getiren yorumculuğu; ikinci cephesi akademik kimliğinin köreltmediği, şiirleri alımlama ve çözümlemedeki derinliğidir. Sedat Umran’ın “aynaların iç âlemi benim dünyam kadar zengin” mısrasına dayanarak söylersek eser boyunca aynaların iç âlemi yazarın dünyası

* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Kütüphanesi, İstanbul/Türkiye, bavci@fsm.edu.tr

kadar zenginleşmektedir.

Şiirleri şairinin, yazıldığı dönemin, içinden konuştuğu medeniyetin aynası kabul ettiğimizde yazarın bakış açısını bu aynaya tutulan ikinci bir ayna olarak görmemiz mümkündür. Bu iki ayna okuyucunun aynasıyla da birleşince kitaptaki bütün yazılar “şiiirin derin sularından parıltılar aksettirmektedir.” Metin, yazar ve okuyucu arasında kurulan bağlantılarla ortaya koyulan bu akisler şiiirlerin anlam boyutlarını derinleştirmektedir.

Güneşe Tutulan Ayna, “Aynaya Bakmak” ve “Aynadan Bakmak” başlıkları altında iki bölüme ayrılmıştır. Yazarın daha çok deneme türünde kaleme aldığı ilk bölüm yazıları “Aynaya Bakmak” başlığı altına yerleştirilmiştir. Bölüm Yahya Kemal’in “*Hâtırlatur erbâb-ı dilin sîneleri/Yekdiğere akseyleyen âyîneleri*” mısralarıyla başlar. “Hakikî şiiiri” bu dünyayı daha aydınlık kılmak için “Güzellik güneşi”ne tutulmuş bir ayna olarak değerlendiren yazarın bu mısra ile girizgâh yapması eser boyunca koruduğu niyetini ifade etmektedir. Bölümün ilk yazısı eserin esprisini de yüklenen ayna metaforuna ayrılmıştır. “Güneşe Tutulan Ayna Yahut Şairin İç Dönüşümü” başlıklı bu yazı geleneksel edebiyatımızdan modern edebiyata uzanan çizgide aynanın bir kavram olarak hangi anlam ve bağlam değişimlerine uğradığına cevap verecek niteliktedir. Yahya Kemal’den Ahmet Haşim’e, Cahit Sıtkı Tarancı’dan Âsaf Halet Çelebi şiiirine doğru ince dokunuşlarla genel bir çerçeve çizdikten sonra hassaten Cahit Zarifoğlu’nun aynasını detaylı bir yorumlamaya girişen yazar, aynanın modern edebiyatta yüklendiği anlam derinliğini Zarifoğlu’nun “Ayna” şiiiri üzerinden temellendirmiş, şairin “manevî dünya değişimine daha doğrusu yeniden uyanışına” işaret eden aynasını incelemiştir.

Yazarın şiiirleri yorumlarken takip ettiği strateji, yukarıda bahsi geçen ayna metaforunda olduğu gibi şimdiki geçmişin birikimiyle karmak ve zenginleştirmek şeklindedir. Bir temanın yahut imgenin izini sürerken yazar, geleneksel şiiirle modern şiiiri kıyas esaslı bir kritiğe tâbi tutar. Eser içindeki “Gidelim Serv-i Revânım Yürü... Ama Nereye?” yazısı bu türdendir. Nedim’in “*Gidelim serv-i revânım yürü Sâdâbâd’e*” şarkısına bir cevap, yazarın ifadesiyle bir “modern nazire” olan Sezai Karakoç’un “İstanbul’un Hazan Gazel”i, zikredilen yazıda, dayandığı zihniyet kodları, yüklendiği dünya görüşü açısından karşılaştırılmaktadır. Böylelikle yazar çağlararası bir seslenişin aksini okuyucunun nazarına sunmaktadır. Bu bölümde mukayeseli incelemenin yapıldığı bir diğer yazı Türk şiiirinin önemli hiciv ve mizah şairlerinden Halil Nihat Boztepe’ye ait olan “Münacaat” şiiiri ile Necip Fazıl’ın “Kafiyeler” şiiirini konu edinen “İki Şair, İki Şiiir” başlıklı yazıdır. Söz konusu yazıda iki metin şekil ve muhteva üzerinden değerlendirilip, yazıldığı dönemin aktüel meselelerine, toplumsal koşullarına bir tepki olma özelliği taşımaları yönünden değerlendirilmiştir.

Yazarın tematik eksenli şiiir incelemeleri “Mahallenin Çapkın Kızı Fahriye

Abla” başlıklı yazıda da kendini göstermektedir. Ahmet Muhip Dıranas’ın “Fahriye Abla” şiirini mahalle vurgusu etrafında okuyan yazar, geleneksel hayatın ruhunu inşâ etmede önemli bir dinamik olan mahallenin modern kent yapılanmasıyla birlikte yok oluşuna, içinin boşalışına dikkatleri çeker. Böylelikle “kendisine emredilen yerde yaşamaya mahkûm olan” modern kent insanına geleneksel mahalle dekorunun hâkim olduğu söz konusu şiirle insanî bir sıcaklık aksettirir. Kitap içerisinde izi sürülen bir diğer tema “ölüm”dür. “Bir Kuş Ötüşü Olmak” yazısında yazar insanoğlunun temel duygularından olan, geçmişten bugüne farklı tavır alışlarla karşılanan ölümün şiirlere yansıyışını irdeler. Şiirlerin tematik değerlendirmeleri kitaptaki kimi yazılarda sosyal ve siyasal çözümlenmelerle açınılanır. “Bir Çürük İpliğe Hülya Dizmişiz: Meşrutiyet ve Nedamet” yazısı bunun bir yansımasıdır.

Kitabın ikinci bölümü “Aynadan Bakmak” ismini taşımaktadır. Makalelerden oluşan bu bölümde yazar projektörünü daha ziyade motifler üzerine tutar. Yazarın geleneksel şiirin önemli bir mazmunu olan gülün modern edebiyattaki serüveni-ne eğildiği “Modern Türk Şiirinde Gül İmajı”, Cahit Zarifoğlu’nun şiirlerinde bir “karamsarlık” ve “bozuculuk” ögesi olarak önemli yeri olan yılan imgesini incelediği “Cahit Zarifoğlu’nun Şiirlerinde Bir Kötülük Ögesi Olarak Yılan Sembölü”, Yahya Kemal’in his ve hayâl dünyasında mühim bir rol üstlenen ışık ve karanlık motiflerini karşılaştırdığı “Yahya Kemal’in Şiirlerinde Işık ve Karanlık” ve yine Tevfik Fikret’in şiirleri içerisinde karamsarlığın bir yansıması olarak zehir motifinin yüklendiği mânâyı tesbit ettiği “Tevfik Fikret Şiirlerinde Olumsuz Bir Psikolojinin Yansıması Olarak Zehir Motifi” başlıklı yazıları modern Türk şiirindeki motif ve imgelerin geçmişten bugüne uzanan değişimine, dönüşümüne dair tesbitler içermektedir.

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin iki önemli şairi üzerine kaleme aldığı “İstanbul’a İki Bakış: Sezai Karakoç ve Cemal Süreya’nın Şiirlerinde İstanbul” makalesinde M. Fatih Andı, karşılaştırmalı tahlillerle zihniyet eksenli bir şehir okuması yapar. Bu okumayı “Yahya Kemal’in Şiirlerinde Bir Medeniyet ve Kimlik Göstergesi Olarak Şehir” başlıklı yazısıyla da devam ettirir. Yazarın Türk edebiyatının hikâye sahasında önemli bir ismi olan Sait Faik’in şiirlerine dikkati çektiği “Sait Faik Abasıyanık’ın Şiirleri” isimli yazısı ise eserin ikinci bölümünde yer alan bir diğer makalesidir.

M. Fatih Andı, *Güneşe Tutulan Ayna* isimli eserinde modern Türk şiirini tema, üslûp ve imge açısından incelemiş, belli bir şiir yekûnunu “yeniden okumaya” tâbi tutarken okuyucunun dikkatini şiirlerin içerisinde önemli fonksiyonlar yüklenen kodlara yöneltmiştir. Şiirleri estetik örgüleri, tematik açılımları açısından ele alan Andı’nın, şiirlerin sosyolojik, kültürel ve zihinsel altyapılarını da yorum harcına kattığı, şiirler içerisindeki zımnî veya açık şifreleri ince bir hassasiyetle yoklarken şiirleri yormadığı da göze çarpmaktadır.

Eserin önemli bir hususiyeti Yahya Kemâl'den Necip Fazıl'a, Cahit Sıtkı Tarancı'dan Behçet Necatigil'e, Sezai Karakoç'tan Cahit Zarifođu'na uzanan zengin bir şiir yelpazesini ortaya koymasıdır. Şiirler üzerinde yapılan mukayeseli tahlillerde yazarın yorum pergelinin bir ayağı modern şiire basarken bir diğeri geleneğin dairesinde dolanır. Yazarın bazen metin içerisinde bazen dipnotlarda işaret ettiği, şiirlerin yorumlarına derinlik katan ve şiirlere farklı açılardan bakılmasını sağlayan alıntılar ise eserin bir diğer önemli özelliğidir.

Güneşe Tutulan Ayna, yalnız muhtelif şiirler üzerinden okura estetik haz veren yazılar manzumesi değildir. Söz konusu yazılar aynı zamanda şiir üzerine yapılacak çalışmalara da ışık tutacak ve yol gösterecek niteliktedir. Eserin bu özellikleri göz önünde bulundurulduğunda modern Türk şiiri çalışmalarına dikkate değer bir katkı sağladığı görölmektedir.